Archive of SID

Journal of Accounting Knowledge/ Vol. 10/ No. 2/ Summer 2019/Ser.37

# Ranking Financial Reporting Transparency Methods: An Application of Analytical Hierarchy Process

*Jalal Baharestan*[*]
*Mohammadhamed Khanmohamadi (Ph.D)*[**]
*Shohre Yazdani (Ph.D)*[***]

## Abstract

**Objective:** In this research, different methods of measurement of reporting transparency are identified by reviewing the literature. The methods are ranked by applying the Analytical Hierarchy Process, (AHP).

**Method:** The methods of measuring reporting transparency in this study are the Transparency Index in the Tehran Stock Exchange, TSE, the Bushman et al (2004) framework, and the S&P criterion. A sample of 20 financial managers and experts was selected, and a questionnaire was distributed among them. Then, the experts' views were analyzed by Expert Choice software.

**Result:** Findings indicate that among qualitative properties related to the measurement of reporting transparency, reliability is in the highest rank and timeliness and relevance in the next, respectively. Also, the final analysis showed that the Transparency Index in the TSE is ranked first, the Bushman et al (2004) framework is second, the S&P criterion is third and earning quality is fourth.

**Conclusion:** According to the results, it can be argued that based on the experts' view, the best method of measuring report transparency are the Transparency Index in the TSE the Bushman et al method (2004), and the S & P benchmark. It is due to the simplicity and easy availability of that benchmark, while other methods require more indicators and analyses.

**Keywords:** *Financial Reporting Transparency, AHP Method, Tehran Exchange Transparency Index, Bushman et al (2004) Framework, S&P Criterion.*

**Citition:** Baharestan, J., Khanmohamadi, M., Yazdani, Sh. (2019). Ranking financial reporting transparency methods: an application of analytical hierarchy process. *Journal of Accounting Knowledge*, 37(2), 157-182.

[*] Ph.D Student of Accounting, Damavand Branch, Islamic Azad University, Damavand, Iran.
[**] Assistant Professor of Accounting, Damavand Branch, Islamic Azad University, Damavand, Iran.
[***] Assistant Professor of Accounting, Damavand Branch Islamic Azad University, Damavand, Iran.
Corresponding Author: Mohammadhamed Khanmohamadi (Email:dr.khanmohammadi@yahoo.com).
Submitted: 11 September 2018 Accepted: 27 February 2019
DOI: 10.22103/jak.2019.12690.2781

www.SID.ir

Archive of SID

دانشکدۀ مدیریت و اقتصاد دانشگاه شهید باهنر کرمان انجمن حسابداری ایران
مجلۀ دانش حسابداری
دورۀ دهم، شمارۀ ۲
تابستان ۱۳۹۸، پیاپی ۳۷
صص. ۱۵۷ تا ۱۸۲

# رتبه‌بندی روش‌های اندازه‌گیری شفافیت گزارشگری مالی: کاربرد تجزیه و تحلیل سلسله‌مراتبی

**جلال بهارستان***
**دکتر محمدحامد خان‌محمدی****
**دکتر شهره یزدانی*****

## چکیده

**هدف: در این پژوهش با مرور مبانی نظری و تحقیقات پیشین، به دنبال این هستیم که ابتدا روش‌های مختلف اندازه‌گیری شفافیت گزارشگری مالی را شناسایی و سپس با استفاده از روش تجزیه و تحلیل سلسله‌مراتبی (AHP)، این روش‌ها و نیز ویژگی‌های کیفی مرتبط با آنها را رتبه‌بندی کنیم.**

**روش: روش‌های اندازه‌گیری شفافیت گزارشگری مالی که در این تحقیق مورد بررسی و رتبه‌بندی قرار گرفته، شامل شاخص شفافیت بورس تهران، چارچوب بوشمن و همکاران (۲۰۰۴)، معیار S&P و کیفیت سود است. بدین منظور ابتدا یک نمونۀ ۲۰ نفری از مدیران مالی و کارشناسان به عنوان خبرگان انتخاب گردید و پرسشنامه در اختیار آنها قرار گرفت.**

* دانشجوی دکتری حسابداری، واحد دماوند، دانشگاه آزاد اسلامی، دماوند، ایران.
** استادیار حسابداری، واحد دماوند، دانشگاه آزاد اسلامی، دماوند، ایران.
*** استادیار حسابداری، واحد دماوند، دانشگاه آزاد اسلامی، دماوند، ایران.
نویسندۀ مسئول مقاله: محمدحامد خان‌محمدی (Email:dr.khanmohammadi@yahoo.com).

تاریخ دریافت: ۹۷/۶/۲۰ تاریخ پذیرش: ۹۷/۱۲/۸
DOI: 10.22103/jak.2019.12690.2781

www.SID.ir

Archive of SID



**یافته‌ها:** یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که که از میان ویژگی‌های کیفی مرتبط با اندازه‌گیری شفافیت گزارشگری، قابلیت اتکا، بالاترین رتبه و به موقع بودن و مربوط بودن در رده‌های بعدی قرار دارند. همچنین تجزیه و تحلیل نهایی نشان می‌دهد گزینهٔ شاخص شفافیت بورس تهران رتبهٔ اول، چارچوب بوشمن و همکاران (۲۰۰۴) رتبهٔ دوم، معیار S&P رتبهٔ سوم و کیفیت سود رتبهٔ چهارم را کسب کرده است.

**نتیجه‌گیری:** با توجه به یافته‌های تحقیق می‌توان بیان کرد که از نظر خبرگان، بهترین روش برای اندازه‌گیری شفافیت گزارشگری مالی، استفاده از شاخص شفافیت بورس تهران و روش های چارچوب بوشمن و همکاران (۲۰۰۴)، معیار S&P است. از دلایل این امر را می توان سادگی و سهولت در دسترس بودن این معیار دانست، چرا که سایر روش ها دارای شاخص ها و تجزیه و تحلیل های بیشتری است.

**واژه‌های کلیدی:** *شفافیت گزارشگری مالی، روش تجزیه و تحلیل سلسله‌مراتبی، شاخص شفافیت بورس تهران، چارچوب بوشمن و همکاران، معیار S&P*

**مقدمه**

بیش از یک دهه است که شفافیت اطلاعات مالی شرکتی، اثرات مهمی بر راهبردهای سرمایه گذاری سرمایه گذاران داشته است. رشد روز افزون تحقیقات نشان می‌دهد که در دسترس بودن و کیفیت اطلاعات مالی شرکت‌ها، دو معیار اصلی تاثیرگذار بر تصمیمات سرمایه گذاران است (یانگ، ۲۰۰۳). در سال‌های اخیر تأثیر شفافیت اطلاعات بر اعتماد سرمایه گذاران به صورت گسترده‌ای در بازارهای جهانی بررسی شده است. با توجه به گزارش‌های فزایندهٔ تقلب‌های حسابداری و سوء استفاده‌ها در سال‌های اخیر، اهمیت شفافیت به طور گسترده‌ای توسط دانشگاهیان و قانون‌گذاران بازار مدنظر قرار گرفته که منجر به وضع قوانین و مقررات

www.SID.ir

Archive of SID



متعددی شده که برای اطمینان از افشای به موقع و قابل اطمینان اطلاعات مالی معرفی شده‌اند (فانگ، ۲۰۱۴).

شفافیت بیشتر، برای اقتصاد ضروری است، زیرا باعث بهبود تخصیص منابع می‌گردد و مستقیماً با کارایی و رشد اقتصادی سر و کار دارد. نقصان اطلاعات شفاف در بازار موجب افزایش هزینه معاملات و شکست بازار خواهد شد. از این رو در بسیاری از شکست‌های اخیر بازار سرمایه، نبود شفافیت به عنوان یکی از عوامل تاثیرگذار قلمداد شده است (دی پیازا و اکلس، ۲۰۰۲).

دستیابی به شفافیت در گزارشگری مالی نیازمند رعایت استانداردهای گزارشگری مالی شامل ویژگی‌های کیفی اطلاعات مالی است، تا صورت‌های مالی به گونه‌ای تهیه و ارائه شود که پاسخگوی نیازهای اطلاعاتی طیف وسیعی از استفاده‌کنندگانی باشد که برای تصمیم‌گیری‌های اقتصادی خود به اطلاعات صورت‌های مالی اتکا می‌کنند. بنابراین، سوالی که مطرح می‌شود این است که ویژگی‌های کیفی صورت‌های مالی چگونه بر شفافیت گزارشگری مالی تأثیر می‌گذارد.

**مبانی نظری**

امروزه چارچوب‌های مفهومی هیئت تدوین استانداردهای حسابداری مالی و بین‌المللی، مجموعه‌ای از ویژگی‌های کیفی اطلاعات را فراهم می‌آورند. مطابق با چارچوب مفهومی هیئت تدوین استانداردهای حسابداری مالی و بین‌المللی، کمیتهٔ تدوین استانداردهای حسابداری ایران (۱۳۸۶) نیز ویژگی‌های کیفی مرتبط با محتوای اطلاعات را ارائه کرده که شامل ویژگی «مربوط بودن» و «به موقع بودن» و «قابل اتکا بودن» است (کمیتهٔ تدوین استانداردهای حسابداری، ۱۳۸۶). در ادامه به صورت خلاصه این ویژگی‌های کیفی توضیح داده می‌شود:

www.SID.ir

Archive of SID



۱. مربوط بودن: اطلاعاتی مربوط تلقی می‌شود که بر تصمیمات اقتصادی استفاده کنندگان در ارزیابی رویدادهای گذشته، حال یا آینده یا تأیید یا تصحیح ارزیابی‌های گذشته آنها مؤثر واقع شود.

۲. به موقع بودن: برای ارائه به موقع اطلاعات، اغلب ممکن است لازم شود قبل از مشخص شدن همه جنبه‌های یک معامله یا رویداد، اطلاعات موجود گزارش شود که این امر ممکن است از قابلیت اتکای آن بکاهد.

۳. قابل اتکا بودن: برای اینکه اطلاعات مفید باشد باید قابل اتکا باشد. اطلاعاتی قابل اتکاست که عاری از اشتباه و تمایلات جانبدارانهٔ با اهمیت باشد .

همچنین ویژگی‌های کیفی دیگری همچون قابل فهم بودن و قابل مقایسه بودن توسط کمیتهٔ تدوین استانداردهای حسابداری بیان شده اما با توجه به مبانی نظری و تعاریف مختلف شفافیت گزارشگری که در ادامه بیان شده؛ تنها سه ویژگی فوق یعنی مربوط بودن، به موقع بودن و قابل اتکا بودن به عنوان معیار در رتبه‌بندی روش‌های محاسبه شفافیت گزارشگری در این پژوهش به کار گرفته شده است (بوشمن و همکاران، ۲۰۰۴؛ ویشوانات و کافمن، ۲۰۰۱؛ سازمان بورس اوراق بهادار تهران، ۱۳۸۷؛ S&P، ۲۰۰۲). همچنین بولو و رحمانی (۱۳۹۲) نشان می‌دهند که شفافیت گزارشگری مالی یکی از ویژگی‌های کیفی مهم در گزارشگری مالی محسوب می‌گردد، اما هیئت‌های تدوین استانداردهای حسابداری این ویژگی کیفی را در چارچوب نظری جزو ویژگی‌های کیفی گزارشگری مالی قرار نداده‌اند (بولو و رحمانی، ۱۳۹۲).

با وجود این‌که واژهٔ شفافیت در سیستم‌های افشای اطلاعات مالی و نیز در استانداردهای حسابداری کاربرد فراوانی دارد، اما تعریف مشترکی که همگان در مورد آن اتفاق نظر داشته باشند، وجود ندارد. برای نمونه S&P شفافیت را به موقع بودن و کفایت افشای کارکردهای

www.SID.ir

Archive of SID



مالی و عملیاتی شرکت می‌داند. براون و همکاران (۲۰۰۹) شفافیت را صورت‌های مالی با کیفیت می‌دانند (عباس‌زاده و همکاران، ۱۳۹۵).

شفافیت شرکتی، اصطلاحی است که توسط استفاده کنندگان مختلف، تفاسیر متفاوتی دارد. برخی آن را تحت عنوان افشای گزارش‌های سالانه تعریف کرده‌اند (بوتوسان، ۱۹۹۷). سایر معانی شفافیت، دید جامعی از محیط اطلاعاتی شرکت را در بر می‌گیرد (بوشمن و همکاران، ۲۰۰۴). فو (۲۰۰۶) شفاف سازی را حذف پوشیدگی و رازداری تعریف کرده است. کیفیت گزارشگری مالی بیانگر دقت و صحت گزارش‌های مالی در بیان اطلاعات مربوط به عملیات شرکت، به منظور آگاه کردن سرمایه گذاران است (عظیمی و گنجی ارجنکی، ۱۳۹۴).

در یک محیط اقتصادی؛ در دسترس بودن، به موقع بودن و قابلیت اعتماد اطلاعات موجب بهبود تخصیص منابع، افزایش کارایی و افزایش رشد می‌شود (ویشوانات و کافمن، ۲۰۰۱). ویشوانات و کافمن (۲۰۰۱) بیان کرده‌اند در صورت وجود شرایط زیر، عدم شفافیت وجود دارد: ۱. اگر دسترسی به اطلاعات محدود شده باشد، ۲. اگر اطلاعات ارائه شده نامربوط باشد، یا ۳. اطلاعات در زمان نادرست یا به صورت اشتباه ارائه شده باشد. بنابراین، شفافیت باید شامل مواردی چون دسترسی، جامعیت، مربوط بودن، کیفیت و قابلیت اتکا باشد. این موارد به صورت خلاصه به شرح زیر است:

در دسترس بودن قانون و مقررات این اطمینان را می‌دهد که اطلاعات در دسترس همه قرار دارد.

مربوط بودن؛ حصول اطمینان از مربوط بودن اطلاعات، مشکل است؛ چون مربوط بودن به نیاز استفاده کنندگان بستگی دارد.

www.SID.ir

Archive of SID



کیفیت و قابلیت اتکا؛ برای اینکه اطلاعات اثربخش باشد، باید منصفانه، قابل اتکا، به موقع، کامل و نامتناقض بوده، همچنین به روشنی و سادگی ارائه شده باشد (ویشوانات و کافمن، ۲۰۰۱).

معیارهای مختلف و گسترده‌ای برای اندازه‌گیری شفافیت توسط محققان مختلف به کار برده شده است. میزان محافظه‌کاری در تهیه گزارش‌های مالی و یا میزان کیفیت اقلام تعهدی ارائه شده در این گزارش‌ها معیارهایی هستند که از طریق آنها می‌توان کیفیت گزارشگری مالی را اندازه‌گیری کرد (عظیمی و گنجی ارجنکی، ۱۳۹۴).

یکی دیگر از روش‌های اندازه‌گیری شفافیت اطلاعات مالی، امتیازهای سامانهٔ رتبه‌بندی کیفیت افشا و اطلاع رسانی بورس اوراق بهادار تهران است. این روش توسط عباس‌زاده و همکاران (۱۳۹۵) و دیگران مورد استفاده قرار گرفته است (برای مثال، لی و لی، ۲۰۱۵؛ لین و همکاران، ۲۰۰۷؛ پارسایی، ۱۳۹۳؛ موسوی شیری و همکاران،۱۳۹۴). رتبه‌بندی شرکت‌ها بر اساس زمان ارائه اطلاعات مربوط به پیش‌بینی سود هر سهم، صورت‌های مالی حسابرسی نشده ۳، ۶ و ۹ ماهه، اظهارنظر حسابرس نسبت به پیش‌بینی سود هر سهم اولیه و ۶ ماهه، اظهارنظر نسبت به صورت‌های مالی میان دوره‌ای ۶ ماهه، صورت‌های مالی حسابرسی نشده پایان سال و تفاوت بین پیش‌بینی‌ها و عملکرد واقعی حسابرسی شده انجام می‌شود. همچنین در صورت عدم ارائه به موقع صورت‌های مالی حسابرسی شده پایان سال و زمان بندی پرداخت سود سهامداران، امتیاز منفی به ازای هر روز تأخیر در نظر گرفته می‌شود (سازمان بورس اوراق بهادار تهران، ۱۳۸۷).

در سال‌های اخیر مؤسسه S&P تحقیقات جامعی را برای ارزیابی کیفیت ارائه اطلاعات و شفافیت شرکت‌ها با همکاری دانشگاهیان کشورهای مختلف در بسیاری از مناطق دنیا انجام داده است. نتایج تحقیقات آنها که در مورد آسیا، آمریکای لاتین، جنوب شرقی آسیا، ژاپن،

www.SID.ir

Archive of SID



اروپا و آمریکای شمالی طی سال‌های ۲۰۰۲ تا ۲۰۰۴ انجام شده، منتشر گردیده است. این مؤسسه همچنین به صورت سالیانه شرکت‌های بزرگ پذیرفته شده در بورس‌های بین‌المللی را با این شاخص رتبه‌بندی می‌کند. این الگو شامل ۹۸ معیار در سه حوزه زیر است و اساساً بر اساس استانداردهای گزارشگری کشورهای عضو OECD طراحی شده است:

۱. ساختار مالکیت و حقوق مالکان (۲۸ معیار)،
۲. شفافیت مالی و افشای اطلاعات (۳۵معیار)،
۳. ساختار هیئت مدیره و مدیریت (۳۵ معیار) (خالقی‌مقدم و خالق، ۱۳۸۸).

یکی دیگر از روش‌های اندازه‌گیری شفافیت گزارشگری مالی در تحقیقات مختلف، اندازه‌گیری شفافیت گزارشگری مالی از طریق رفتار مدیریت سود است. هر چه سطح مدیریت سود (از طریق اقلام تعهدی غیرعادی) کمتر باشد، منجر به گزارشگری مالی با شفافیت بیشتر خواهد شد. ادبیات مدیریت سود به طور بالقوه چند روش را برای برآورد مدیریت سود پیشنهاد می‌کند که روش اقلام تعهدی غیرعادی از جمله این روش‌هاست که به صورت گسترده استفاده می‌شود (رستمی استادکلایه، ۱۳۹۲؛ ایزدی‌نیا و همکاران، ۱۳۹۳؛ رشیدی، ۱۳۹۶).

بوشمن و همکاران (۲۰۰۴) (BPS) شفافیت شرکتی را به شکل زیر تعریف کرده‌اند: «دسترسی گسترده به اطلاعات قابل اطمینان و مربوط دربارهٔ عملکرد دوره‌ای، عملکرد مالی، فرصت‌های سرمایه گذاری، حاکمیت، ارزش و ریسک شرکت‌های سهامی عام». تعاریف و روشهای متعددی که برای اندازه‌گیری شفافیت شرکتی وجود دارد و نیز ارائه شده است. در این تحقیق به دنبال شناسایی و رتبه‌بندی این روش‌ها هستیم.

**پیشینهٔ تحقیق**

تحقیقات کمی در خصوص انتخاب روش‌های اندازه‌گیری شفافیت گزارشگری مالی صورت گرفته است که در ادامه به آن اشاره می‌شود.

www.SID.ir

Archive of SID



ابراهیمی نژاد و همکاران (۱۳۸۸) در تحقیقی به بررسی روش‌های افزایش شفافیت اطلاعاتی بازار سرمایه ایران و انتخاب روشی بهینه پرداختند. آنها با استفاده از پرسشنامه و روش بررسی سلسله‌مراتبی (AHP)؛ افزایش شفافیت بازار سرمایه، روش‌های افزایش آگاهی، وضع و اجرای قوانین و خصوصی سازی را بر اساس معیارهای نقدینگی، سرعت پوشش قیمت و هزینه معامله‌ها، به این نتیجه رسیدند که روش افزایش آگاهی از دید فعالان بازار سرمایه به عنوان روشی بهینه در شفاف سازی بورس شناخته می‌شود. یوسفی اصل و همکاران (۱۳۹۳) با بررسی مبانی نظری و پیشینه تحقیق، الگوی جامع را جهت ارزیابی میزان شفافیت شرکت‌ها و کیفیت افشای آنها در ایران پیشنهاد کردند؛ الگوی یاد شده مبتنی بر بوشمن و همکاران (۲۰۰۴) است. محققین با استفاده از پرسشنامه و تکنیک دلفی فازی، به این نتیجه رسیدند که تمامی معیارهای الگو مورد تأیید خبرگان است.

حسینی خوراسگانی و دستگیر (۱۳۹۵) در پژوهشی تحت عنوان «تجدید ارائه صورت‌های مالی و عوامل نظام راهبری مؤثر بر آن»، بیان کرده‌اند که تجدید ارائه صورت‌های مالی نشانگر این مطلب است که صورت‌های مالی قبلی از شفافیت پایینی برخوردار بوده‌اند. آنها نشان دادند که هر چه مؤلفه‌های راهبری شرکتی در یک شرکت قوی‌تر باشد، کیفیت گزارشگری مطلوب‌تر و احتمال تجدید ارائه صورت‌های مالی کمتر است. یوسفی اصل و همکاران (۱۳۹۵) در «ارزیابی الگوی شفافیت گزارشگری مالی پیشنهادی بر مبنای نقدشوندگی سهام»، برای ارزیابی میزان شفافیت شرکت‌ها و کیفیت افشای آنها الگویی ارائه شده است سپس ارتباط این الگو از بعد ارتباط با نقدشوندگی سهام مورد ارزیابی قرار گرفته و با شاخص افشای سازمان بورس اوراق بهادار مقایسه شود. آنها نشان دادند که الگوی مزبور رابطهٔ معناداری با شاخص نقدشوندگی دارد در حالی که رابطهٔ بین شاخص افشای سازمان بورس و اوراق بهادار با این متغیرها معنادار نیست.

www.SID.ir

Archive of SID



تعریف بوشمن و همکاران (۲۰۰۴) منجر به ایجاد یک چارچوب مفهومی برای شفافیت می‌شود که شامل ۳ کانال است: گزارشگری شرکتی، کسب اطلاعات خصوصی و انتشار اطلاعات. ساختار چارچوب BPS و معیارهای آن به شرح زیر است:

۱. گزارشگری شرکتی: افشای مالی، افشای حاکمیتی، اصول حسابداری، به موقع بودن افشاها، قابلیت اعتبار افشاها، قابلیت اعتبار سود گزارش شده. تمامی معیارهای گزارشگری شرکتی استفاده شده در چارچوب BPS از مرکز تحقیق و تجزیه و تحلیل مالی (۱۹۹۵) (CIFAR) جمع آوری شده است.

۲. کسب اطلاعات خصوصی: شامل الف) مستقیم (گزارش‌ها): تحلیلگران مالی، ب) غیرمستقیم (بازرگانی): سرمایه گذاران نهادی، اطلاعات محرمانه و اعتباردهندگان است.

۳. انتشار اطلاعات: نفوذ رسانه‌ای (بوشمن و اسمیت، ۲۰۰۳).

اما دبوسکی و گیلت (۲۰۱۳) معیارهای جدیدی را نیز به این ساختار اضافه کرده‌اند که شامل کیفیت سود و اهرم اعتباری[1] است که در مجموع شامل ۱۰ شاخص می‌شود. آنها با تجزیه و تحلیل ۱۰ متغیر شفافیت شرکتی ارائه شده در ساختار بوشمن و همکاران (۲۰۰۴)، ۴ متغیر اصلی و مجزای شفافیت را به شرح زیر شناسایی کرده‌اند: افشای اطلاعات عمومی، اطلاعات واسطه‌ای، اطلاعات کیفیت سود و اطلاعات محرمانه.

دی پیازا و اکلس (۲۰۰۲) الگوی جدیدی برای شفافیت شرکت ارائه کردند. الگوی سه سطحی شفافیت شرکت، نگرشی جدید از آیندهٔ گزارش دهی شرکت‌ها است. سطح سه گانه این الگو عبارت است از: ۱. سطح اول: یک مجموعه از اصول پذیرفته شده عمومی جهان، ۲. سطح دوم: استانداردهای مخصوص صنعت برای ارزیابی و گزارش عملکرد که توسط خود صنایع وضع می‌گردد، ۳. سطح سوم: راهنمایی برای اطلاعات خاص هر شرکت است. الگوی سه سطحی بیان می‌کند تنها زمانی سرمایه گذاران و سهامداران از این اطلاعات منتفع می‌شوند

www.SID.ir

Archive of SID



که شرکت‌ها اطلاعات هر سه سطح را به شکلی یکپارچه افشا کنند تا تصویر کلی نگرایانه از شرکت ارائه نماید.

لانگ و همکاران (۲۰۱۲) در تحقیقی تحت عنوان «شفافیت، نقدینگی و ارزشیابی: شواهد بین‌المللی در مورد موضوعات شفاف‌تر»، به این نتیجه رسیده‌اند که شرکت‌هایی با شفافیت بیشتر دارای هزینه‌های معاملات کمتر و نقدینگی بیشتری هستند. آن‌ها مستند کرده‌اند که مدیریت سود کمتر، استانداردهای حسابداری بهتر، کیفیت حسابرسی بالاتر، پیگیری بیشتر تحلیلگران و دقت بیشتر تحلیلگران نشان دهنده شفافیت بیشتر است. سالوسکی و زولچ (۲۰۱۲) در بررسی رابطهٔ میان مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها و کیفیت سود در شرکت‌های اروپایی، به این نتیجه رسیدند که بین مسئولیت اجتماعی شرکت و مدیریت سود و محافظه‌کاری، رابطهٔ مثبت و بین مسئولیت اجتماعی شرکت و کیفیت اقلام تعهدی، رابطه‌ای وجود ندارد.

سایر تحقیقاتی که از این معیارها یا معیارهای دیگری برای اندازه‌گیری شفافیت شرکتی استفاده کرده‌اند به صورت خلاصه در جدول شمارهٔ ۱ ارائه شده‌اند:

**جدول شمارهٔ ۱. معیارهای مختلف اندازه‌گیری شفافیت گزارشگری مالی**

| روش اندازه‌گیری شفافیت مالی | محققان |
|---|---|
| معیار S&P | آکشو (۲۰۰۶)، چیانگ (۲۰۰۵)، جن فو (۲۰۰۶)، چنگ و همکاران (۲۰۰۳)، چن و همکاران (۲۰۰۷) آندراده و همکاران (۲۰۱۳)، پاتل و دالاس (۲۰۰۲).<br>احسان موحدی (۱۳۹۳)، علیرضا خورشیدی (۱۳۹۲)، طیبه اسدالهی (۱۳۸۹)، سینایی و داوودی (۱۳۸۸)، خالقی‌مقدم و خالقی (۱۳۸۸)، علی الهداد (۱۳۸۸). |
| چارچوب بوشمن و همکاران (۲۰۰۴) | بوشمن و همکاران (۲۰۰۴)<br>حلیمه الهی نیا (۱۳۹۰)، صالحی و محمودی (۱۳۸۹)، نوبخت (۱۳۸۳)، یوسفی اصل و همکاران (۱۳۹۳) |
| شاخص شفافیت بورس | لی و لی (۲۰۱۵) (شاخص شفافیت بورس تایوان)، لین و همکاران (۲۰۰۷) (شاخص شفافیت بورس تایوان)<br>ستایش و همکاران (۱۳۸۹)، پرگل پارسایی (۱۳۹۳)، آرش قضایی (۱۳۹۲)، |

www.SID.ir

Archive of SID



| روش اندازه‌گیری شفافیت مالی | محققان |
|---|---|
| | عباس‌زاده و همکاران (۱۳۹۵)، علیرضا خورشیدی (۱۳۹۲)، غلامحسین جمهوری (۱۳۹۵)، زهرا کامیاب (۱۳۹۵)، موسوی شیری و همکاران (۱۳۹۲). |
| شفافیت سود (الگوی بارث و همکاران، ۲۰۰۸، ۲۰۱۳) | عباس‌زاده و همکاران (۱۳۹۵)، قائمی و علوی (۱۳۹۱)، دهقانی (۱۳۹۵). |
| کیفیت سود[1] | اقلام تعهدی اختیاری:<br>لانگ و مافت (۲۰۱۰)، لانگ و لینز و مافت (۲۰۱۱)<br>دهقانی (۱۳۹۵).<br>پسماند اقلام تعهدی:<br>علیزاده (۱۳۹۴)<br>قدرمطلق اقلام تعهدی غیرعادی:<br>رستمی استادکلایه (۱۳۹۲) (از الگوی کازنیک)، ایزدی‌نیا و همکاران (۱۳۹۳) (کازنیک)، سعید رشیدی (۱۳۹۶)، باقری گرمارودی (۱۳۹۵)<br>کیفیت اقلام تعهدی:<br>سالوسکی و زولچ (۲۰۱۲)، لئو و همکاران (۲۰۱۸) (اقلام تعهدی)، راجکوپال و ونکاتاچالام (۲۰۱۱) (الگوی دیچو و دیچو، ۲۰۰۲ و مجذور تعهدات غیرعادی) باقری گرمارودی (۱۳۹۵)، سنگری و همکاران (۱۳۹۵)، مشایخ و نصیری (۱۳۹۵)، عظیمی و گنجی (۱۳۹۴)، کبیری و محمدزاده (۱۳۹۳) (الگوی دیچو و دیچو (۲۰۰۲) و فرانسیس و همکاران (۲۰۰۲))، قربانی و همکاران (۱۳۹۲) (الگوی فرانسیس، ۲۰۰۵)<br>پایداری سود:<br>قربانی و همکاران (۱۳۹۲)، کبیری و محمدزاده (۱۳۹۳)<br>قابلیت پیش‌بینی سود:<br>قربانی و همکاران (۱۳۹۲)، کبیری و محمدزاده (۱۳۹۳)، مشایخ و نصیری (۱۳۹۵)<br>هموارسازی سود:<br>لئو و همکاران (۲۰۱۸) |

www.SID.ir

Archive of SID



| روش اندازه‌گیری شفافیت مالی | محققان |
|---|---|
| | به موقع بودن و محافظه‌کاری:<br>سالوسکی و زولچ (۲۰۱۲) (فقط محافظه‌کاری)، ویشوانات و کافمن (۲۰۰۱) (به موقع بودن)، فانگ (۲۰۱۴) (به موقع بودن)<br>حسن‌بیگی و همکاران (۱۳۹۳)، عظیمی و گنجی (۱۳۹۴) (فقط محافظه‌کاری) |
| شاخص CIFAR | مریم بنایی (۱۳۹۲) |
| مدیریت سود، انتخاب حسابرس، پیگیری تحلیلگران، دقت پیش‌بینی تحلیلگران، استاندارد حسابداری | لانگ و مافت (۲۰۱۰)، لانگ و همکاران (۲۰۱۱) (به استثنای استاندارد حسابداری)، بال هولندرز (۲۰۱۳) (به علاوه حاکمیت شرکتی)، سالوسکی و زولچ (۲۰۱۲) (فقط مدیریت سود)، فون و ونگ (۲۰۰۵) (فقط انتخاب حسابرس با کیفیت) |
| در دسترس بودن، به موقع بودن، مربوط بودن و کیفیت | ویشوانات و کافمن (۲۰۰۱)، فانگ (۲۰۱۴) |
| چک لیست OECD | آدیلوگو و ووران (۲۰۱۲) |
| شاخص AIMR | فان یو (۲۰۰۳)، دریک و همکاران (۲۰۰۹)، گلب و زاروین (۲۰۰۰) |
| الگوی سه سطحی | دی پیازا و اکلس (۲۰۰۲) |
| شفافیت حاکمیت شرکتی | لئو و همکاران (۲۰۱۸) |
| پرسشنامه گزارش حسابرس مستقل | دارابی و رضایی (۱۳۹۰) |
| تأثیر ارزش‌های فرهنگی با استفاده از پرسشنامه | نوری و جمشیدی نوید (۱۳۹۲) |
| مجذور خطاهای رگرسیون بازده سود | آشبواغ و همکاران (۲۰۰۶) |
| CERF | دسای (۱۹۷۱) |

با توجه به روش‌های مختلف و پراکنده اندازه‌گیری شفافیت شرکتی که در بالا به صورت خلاصه توضیح داده شد، درصدد برآمده‌ایم تا از بین این روش‌ها با توجه به نظر خبرگان و با استفاده از روش تجزیه و تحلیل سلسله‌مراتبی (AHP) مطلوب‌ترین روش را استخراج کنیم.

www.SID.ir

Archive of SID



## روش شناسی و داده‌ها

با توجه به این موضوع که هدف تحقیق، رتبه‌بندی و انتخاب روش مطلوب شفافیت گزارشگری مالی است؛ با استفاده از نظرات کارشناسان و خبرگان و اجرای روش AHP، به دنبال شناسایی و رتبه‌بندی این روش‌ها هستیم. در روش AHP در مرحله نخست باید درخت تصمیم ساخته شود که شامل هدف، معیارها و گزینه‌ها است. هدف این پژوهش، انتخاب روش مطلوب شفافیت گزارشگری مالی است. با توجه به مبانی نظری و تعاریف مختلف شفافیت گزارشگری مالی، از بین ویژگی‌های کیفی عناصر صورت‌های مالی، تنها سه ویژگی با شفافیت گزارشگری مالی مرتبط است. بنابراین، می‌توان سه ویژگی مربوط بودن، به موقع بودن و قابلیت اتکا را به عنوان معیارها در روش AHP در نظر گرفت. سپس با استفاده از نظرات ۶ نفر خبره و با استفاده از روش دلفی از بین روش‌های مختلف اندازه‌گیری شفافیت گزارشگری (۱۶ روش) تنها چهار روش به عنوان روش‌های مرسوم‌تر و به عنوان گزینه‌ها در روش AHP انتخاب گردید. این ۶ خبره، از میان اعضای هیئت علمی دانشگاه و از میان خبرگان دانشگاهی که در مورد شفافیت گزارشگری مالی و روش‌های مختلف اندازه‌گیری آن تسلط کامل داشتند، انتخاب شدند. ۴ روش انتخابی برای اندازه‌گیری شفافیت گزارشگری مالی شامل کیفیت سود، چارچوب بوشمن و همکاران (۲۰۰۴)، شاخص شفافیت بورس تهران و معیار S&P است. در نهایت به منظور رتبه‌بندی گزینه‌ها، از مدیران مالی شرکت‌های داروسازی (افراد حرفه) به عنوان جامعه آماری استفاده شد. این مدیران مالی باید از مبانی نظری روش‌های مختلف شفافیت گزارشگری مالی اطلاع داشته باشند و همچنین در عمل از این روش‌ها استفاده کرده باشند. طبق مبانی نظری در روش AHP، تعداد حداقل ۱۵ نفر خبره به منظور پاسخ گویی به پرسشنامه و تجزیه و تحلیل نهایی آن کافی است. بنابراین ۲۰ نفر خبره که خصوصیات بالا را دارا بودند، به صورت تصادفی به عنوان نمونه آماری پژوهش انتخاب شدند تا در خصوص

www.SID.ir

Archive of SID



انتخاب اولویت بندی روش‌های شفافیت گزارشگری اظهارنظر کنند. دلیل انتخاب این مدیران مالی تخصص آنها در حوزهٔ شفافیت و نیز به کارگیری روش‌های اندازه‌گیری شفافیت گزارشگری در عمل است. برای خبرگان ابزار مورد استفاده در این پژوهش، پرسشنامه مقایسات زوجی بر اساس الگوی تحلیل سلسله‌مراتبی است.

**فرایند تجزیه و تحلیل سلسله‌مراتبی** (AHP)

این روش یکی از معروف‌ترین فنون تصمیم‌گیری چند منظوره است که اولین بار توسط توماس آل. ساعتی در دههٔ ۱۹۷۰ ابداع گردید. فرایند تحلیل سلسله‌مراتبی در هنگامی که عمل تصمیم‌گیری با چند گزینه رقیب و معیار تصمیم‌گیری روبروست، می‌تواند استفاده گردد. معیارهای مطرح شده می‌تواند کمی و کیفی باشند. اساس این روش تصمیم‌گیری بر مقایسات زوجی نهفته است (قدسی‌پور، ۱۳۸۱). به کارگیری این روش مستلزم چهار قدم عمده زیر است:

الف) الگوسازی؛ در این قدم، مسئله و هدف تصمیم‌گیری به صورت سلسله‌مراتبی از عناصر تصمیم که با هم در ارتباط می‌باشند، در آورده می‌شود. عناصر تصمیم شامل «شاخص‌های تصمیم‌گیری» و «گزینه‌های تصمیم» است. فرایند تحلیل سلسله‌مراتبی نیازمند شکستن یک مسئله با چندین شاخص به سلسله‌مراتبی از سطوح است. سطح بالا بیانگر هدف اصلی فرایند تصمیم‌گیری است. سطح دوم، نشان دهندهٔ شاخص‌های عمده و اساسی است که ممکن است به شاخص‌های فرعی و جزئی‌تر در سطح بعدی شکسته شود. سطح آخر گزینه‌های تصمیم را ارائه می‌کند (مهرگان، ۱۳۸۳). سلسله‌مراتب تصمیم در پژوهش حاضر در شکل زیر ارائه شده است:

ب) قضاوت ترجیحی (مقایسات زوجی)؛ این مرحله شامل مقایسات زوجی عوامل مندرج در هر سطح از سلسله‌مراتب در جوابگویی به تحقق هدف یا تأمین احتیاجات هدف یا عوامل

www.SID.ir

Archive of SID



سطح بالاتر است (مشیری، ۱۳۸۰). مقایسه دو به دویی در روش AHP در جدول شمارهٔ ۲ نشان داده شده است:

**جدول شمارهٔ ۲. مقیاس مقایسه دو به دو در AHP**

| ارزش ترجیحی | درجه اهمیت در مقایسه دو به دو |
|---|---|
| ۱ | ترجیح یکسان |
| ۲ | یکسان تا نسبتاً مرجح |
| ۳ | نسبتاً مرجح |
| ۴ | نسبتاً تا قویاً مرجح |
| ۵ | قویاً مرجح |
| ۶ | قویاً تا بسیار قوی مرجح |
| ۷ | ترجیح بسیار قوی |
| ۸ | بسیار تا بی اندازه مرجح |
| ۹ | بی اندازه مرجح |

ج) محاسبات وزن‌های نسبی؛ در مرحله سوم از فرایند الگوی AHP، با استفاده از ماتریس مقایسات زوجی، وزن نسبی عوامل هر سطح محاسبه می‌شود (مشیری، ۱۳۸۰).

د) ادغام وزن‌های نسبی؛ مرحله آخر فرایند الگوی AHP شامل تعیین اهمیت نسبی هر کدام از گزینه‌های تصمیم‌گیری در رابطه با معیارها و هدف کلی مسئله مورد نظر است (مشیری، ۱۳۸۰).

## روایی و پایایی پرسشنامه

در گام اول و پیش از توزیع پرسشنامه‌ها، روایی پرسشنامه‌های پژوهش با استفاده از نظر خبرگان موضوع و متخصصین حسابداری مالی تأیید گردید. اهمیت AHP، علاوه بر ترکیب سطوح مختلف سلسله‌مراتب تصمیم و در نظر گرفتن عوامل متعدد، در محاسبه نرخ سازگاری است. نرخ سازگاری، مکانیزمی است که سازگاری مقایسات را مشخص می‌کند. این مکانیزم نشان می‌دهد که تا چه اندازه می‌توان به اولویت‌های حاصل از اعضای گروه و یا اولویت‌های

www.SID.ir

Archive of SID



جدول‌های ترکیبی اعتماد کرد. تجربه نشان داده است که اگر نرخ ناسازگاری کمتر از ۰/۱۰ باشد سازگاری مقایسات قابل قبول بوده و در غیر اینصورت مقایسه‌ها باید تجدید نظر شود (آذر و معماریانی، ۱۳۷۳ و ۱۳۷۴). به عبارت دیگر اگر ضریب سازگاری کمتر از ۰/۱ باشد، ماتریس‌ها سازگار و قضاوت خبرگان مورد قبول است. در پژوهش حاضر بعد از تکمیل ماتریس‌های مقایسات زوجی، نرخ ناسازگاری هر کدام محاسبه شد که همگی کمتر از ۰/۱ بود که نشان از ثبات و سازگار بودن ماتریس‌ها دارد. بنابراین، می‌توان بیان کرد که پرسشنامه مورد استفاده دارای پایایی بوده و می‌توان به قضاوت خبرگان اعتماد کرد.

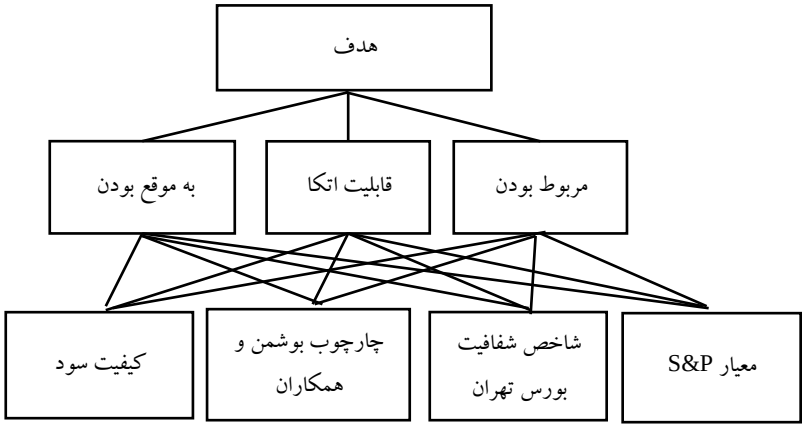


**شکل شمارهٔ ۱. مدل سلسله مراتبی پژوهش**

## سؤال تحقیق

به منظور انتخاب بهترین روش محاسبه شفافیت گزارشگری مالی از نظر خبرگان، پرسشنامه مقایسات زوجی در اختیار خبرگان قرار گرفت. در این تحقیق از پرسشنامه مقایسات زوجی استفاده شده است که میزان اولویت هر چهار روش را نسبت به یکدیگر مقایسه و بررسی

www.SID.ir

Archive of SID



می‌کند. سؤال اصلی تحقیق در اولویت بندی روش‌های محاسبه شفافیت گزارشگری مالی به شرح زیر است:

مطلوب‌ترین روش محاسبه شفافیت گزارشگری مالی از دیدگاه خبرگان کدام است؟

## تجزیه و تحلیل

تجزیه و تحلیل اولیهٔ پرسشنامه‌ها در جداول شمارهٔ ۳ و ۴ ارائه شده است. نتایج آمار توصیفی نشان می‌دهد که از میان پاسخ‌دهندگان، ۱۶ نفر مرد (۸۰٪) و ۴ نفر زن (۲۰٪) بوده‌اند. همچنین نتایج نشان می‌دهد که ۱۲ نفر از پاسخ‌دهندگان دارای مدرک کارشناسی ارشد (۶۰٪) و ۸ نفر دارای مدرک دکتری (۴۰٪) بوده‌اند.

**جدول شمارهٔ ۳. فراوانی و درصد فراوانی پاسخ‌دهندگان بر حسب جنسیت**

| جنسیت | فراوانی | درصد فراوانی |
|---|---|---|
| مرد | ۱۶ | ٪۸۰ |
| زن | ۴ | ٪۲۰ |
| جمع | ۲۰ | ٪۱۰۰ |

**جدول شمارهٔ ۴. فراوانی و درصد فراوانی پاسخ‌دهندگان بر حسب تحصیلات**

| تحصیلات | فراوانی | درصد فراوانی |
|---|---|---|
| کارشناسی | ۰ | ٪۰ |
| کارشناسی ارشد | ۱۲ | ٪۶۰ |
| دکتری | ۸ | ٪۴۰ |
| جمع | ۲۰ | ٪۱۰۰ |

در مرحلهٔ بعد و به منظور رتبه‌بندی معیارها و آلترناتیوها، امتیازهای به دست آمده از پرسشنامه‌ها، ابتدا نرمال سازی شده و سپس وارد نرم افزار Expert Choice شده است. نتایج رتبه‌بندی و وزن‌های به دست آمده از مقایسه زوجی معیارها نسبت به هدف، در جدول شمارهٔ ۵ ارائه شده است.

www.SID.ir

Archive of SID



**جدول شمارهٔ ۵. اوزان معیارها نسبت به هدف**

| معیارها نسبت به هدف | به موقع بودن | قابلیت اتکا | مربوط بودن |
|---|---|---|---|
| اولویت | ۲ | ۱ | ۳ |
| وزن | ۰/۳۸۵ | ۰/۳۹۶ | ۰/۲۱۹ |

با توجه به جدول شمارهٔ ۵، عامل قابلیت اتکا (C2) با وزن ۰/۳۹۶ رتبهٔ اول، به موقع بودن (C1) با وزن ۰/۳۸۵ رتبهٔ دوم و مربوط بودن (C3) با وزن ۰/۲۱۹ رتبهٔ سوم را کسب کرده است. همچنین با توجه به شکل شمارهٔ ۱، این پژوهش شامل ۴ گزینه مدیریت سود، چارچوب بوشمن و همکاران (۲۰۰۴)، شاخص شفافیت بورس تهران و معیار S&P است. نتایج رتبه‌بندی و وزن‌های به دست آمده از مقایسه زوجی گزینه‌ها نسبت به معیار به موقع بودن، در جدول شمارهٔ ۶ ارائه شده است.

**جدول شمارهٔ ۶. اوزان گزینه‌ها نسبت به معیار به موقع بودن**

| معیار | مدیریت سود | چارچوب بوشمن و همکاران (۲۰۰۴) | شاخص شفافیت بورس تهران | معیار S&P |
|---|---|---|---|---|
| به موقع بودن | ۰/۱۴۱ | ۰/۲۱۰ | ۰/۴۷۱ | ۰/۱۷۷ |
| رتبه | ۴ | ۲ | ۱ | ۳ |

با توجه به جدول شمارهٔ ۶، گزینه شاخص شفافیت بورس تهران (A3) با وزن ۰/۴۷۱ رتبهٔ اول، چارچوب بوشمن و همکاران (A2) با وزن ۰/۲۱۰ رتبهٔ دوم، معیار S&P (A4) با وزن ۰/۱۷۱ رتبهٔ سوم و کیفیت سود(A1) با وزن ۰/۱۳۷ رتبهٔ چهارم را کسب کرده است. همچنین نتایج رتبه‌بندی و وزن‌های به دست آمده از مقایسه زوجی گزینه‌ها نسبت به معیار قابلیت اتکا، در جدول شمارهٔ ۷ نشان داده شده است.

با توجه به جدول شمارهٔ ۷، گزینه شاخص شفافیت بورس تهران (A3) با وزن ۰/۵۳۳ رتبهٔ اول، چارچوب بوشمن و همکاران (A2) با وزن ۰/۱۷۲ رتبهٔ دوم، معیار S&P (A4) با وزن ۰/۱۶۱ رتبهٔ سوم و کیفیت سود (A1) با وزن ۰/۱۳۳ رتبهٔ چهارم را کسب کرده است.

www.SID.ir

Archive of SID



**جدول شمارهٔ ۷. اوزان گزینه‌ها نسبت به معیار قابلیت اتکا**

| معیار | مدیریت سود | چارچوب بوشمن و همکاران (۲۰۰۴) | شاخص شفافیت بورس تهران | معیار S&P |
|---|---|---|---|---|
| قابلیت اتکا | ۰/۱۳۳ | ۰/۱۷۲ | ۰/۵۳۳ | ۰/۱۶۱ |
| رتبه | ۴ | ۲ | ۱ | ۳ |

در نهایت نتایج رتبه‌بندی و وزن‌های به دست آمده از مقایسه زوجی گزینه‌ها نسبت به معیار مربوط بودن، در جدول شمارهٔ ۸ نشان داده شده است.

**جدول شمارهٔ ۸. اوزان گزینه‌ها نسبت به معیار مربوط بودن**

| معیار | مدیریت سود | چارچوب بوشمن و همکاران (۲۰۰۴) | شاخص شفافیت بورس تهران | معیار S&P |
|---|---|---|---|---|
| مربوط بودن | ۰/۱۷۴ | ۰/۲۰۲ | ۰/۴۵۳ | ۰/۱۷۱ |
| رتبه | ۳ | ۲ | ۱ | ۴ |

با توجه به جدول شمارهٔ ۸، گزینه شاخص شفافیت بورس تهران (A3) با وزن ۰/۴۵۳ رتبهٔ اول، چارچوب بوشمن و همکاران (A2) با وزن ۰/۲۰۲ رتبهٔ دوم، گزینه کیفیت سود(A1) با وزن ۰/۱۷۴ رتبهٔسوم و گزینه معیار S&P (A4) با وزن ۰/۱۷۱ رتبهٔ چهارم را کسب کرده است.

مطابق جدول شمارهٔ ۹ وزن نهایی از ضرب وزن نسبی گزینه‌ها در وزن معیارها حاصل می‌شود. با توجه به جدول شمارهٔ ۹، گزینه شاخص شفافیت بورس تهران (A3) با وزن ۰/۴۹۲ رتبهٔ اول، چارچوب بوشمن و همکاران (A2) با وزن ۰/۱۹۳ رتبهٔ دوم، معیار S&P (A4) با وزن ۰/۱۶۹ رتبهٔ سوم و کیفیت سود(A1) با وزن ۰/۱۴۵ رتبهٔ چهارم را کسب کرده است.

**جدول شمارهٔ ۹. اوزان نهایی گزینه‌ها**

| معیار | مدیریت سود | چارچوب بوشمن و همکاران (۲۰۰۴) | شاخص شفافیت بورس تهران | معیار S&P |
|---|---|---|---|---|
| رتبه نهایی | ۴ | ۲ | ۱ | ۳ |

## نتیجه‌گیری

ما در این پژوهش ابتدا حدود ۷۰ تحقیق مختلف را در حوزهٔ شفافیت گزارشگری مالی بررسی کرده‌ایم. با بررسی این پژوهش‌ها به این نتیجه رسیده‌ایم که روش‌های بسیار متنوعی

www.SID.ir

Archive of SID



برای اندازه‌گیری شفافیت گزارشگری وجود دارد. به دلیل پراکندگی روش‌های محاسبهٔ شفافیت گزارشگری مالی، محققان درصدد برآمدند با استفاده از نظرات کارشناسان و خبرگان، مطلوب‌ترین روش محاسبه شفافیت گزارشگری مالی را انتخاب کنند. در مرحلهٔ اول با استفاده از نظرات ۶ نفر خبره از بین ۱۶ روش اندازه‌گیری شفافیت گزارشگری مالی، تنها ۴ روش به عنوان روش‌های مرسوم‌تر انتخاب شدند. سپس از نظرات ۲۰ نفر مدیر مالی به عنوان خبرگان استفاده کرده‌ایم که هم از مبانی نظری روش‌های متفاوت محاسبه شفافیت گزارشگری مالی اطلاع داشته باشند و هم آنها را در عمل اجرا کرده باشند تا در خصوص اولویت بندی روش‌های شفافیت گزارشگری اظهارنظر کنند. نتایج تجزیه و تحلیل سلسله‌مراتبی نشان می‌دهد که از میان ویژگی‌های کیفی مرتبط با اندازه‌گیری شفافیت گزارشگری، قابلیت اتکا، بالاترین رتبه را کسب کرده است و به موقع بودن و مربوط بودن در رده‌های بعدی قرار گرفتند. این نتیجه دقیقاً مطابق با شاخص شفافیت بورس تهران است. شاخص شفافیت بورس تهران بر مبنای ویژگی‌های کیفی به موقع بودن و قابلیت اتکای صورت‌های مالی شرکت‌های بورسی طراحی شده است. این نتیجه مطابق بخشی از تحقیق آقایی و همکاران (۱۳۹۲) است. آنها به این نتیجه رسیدند که حسابرسان برای ویژگی قابل اعتماد بودن بیشترین اهمیت را قائل هستند، اما استفاده‌کنندگان برای ویژگی قابل فهم بودن و تهیه کنندگان برای ویژگی مربوط بودن بیشترین اهمیت را قائل بودند. آنچه حسابرسی به فرایند گزارشگری می‌افزاید مربوط به کیفیت اطلاعات گزارش شده و نیاز استفاده کنندگان به ارزیابی کیفیت اطلاعات قبل از استفاده از آنها است. به نظر می‌رسد حسابرسان در این فرایند به علت نقش اعتباربخشی و ایجاد ارزش افزوده برای اطلاعات به ویژگی قابل اعتماد بودن بیشتر اهمیت می‌دهند. همچنین این نتیجه گیری مطابق با نتایج تحقیق کندی و همکاران (۱۹۹۵) است. کندی و همکاران (۱۹۹۵) به این

www.SID.ir

Archive of SID



نتیجه رسیدند که از دیدگاه حسابرسان، قابلیت اعتماد در مقایسه با مربوط بودن، اهمیت بیشتری داشته است (آقایی و همکاران، ۱۳۹۲).

در ادامه تجزیه و تحلیل‌ها، اولویت هر یک از روش‌های اندازه‌گیری شفافیت با استفاده مقایسات زوجی نسبت به هر یک از ویژگی‌های کیفی صورت‌های مالی سنجیده شد. نتایج نشان می‌دهد که نسبت به معیار به موقع بودن؛ شاخص شفافیت رتبهٔ اول، چارچوب بوشمن و همکاران (۲۰۰۴) رتبهٔ دوم، معیار S&P رتبهٔ سوم و کیفیت سود رتبهٔ چهارم را کسب کرده است. همچنین نسبت به معیار قابلیت اتکا؛ شاخص شفافیت رتبهٔ اول، چارچوب بوشمن و همکاران (۲۰۰۴) رتبهٔ دوم، معیار S&P رتبهٔ سوم و کیفیت سود رتبهٔ چهارم را کسب کرده است. و در نهایت نسبت به معیار مربوط بودن؛ شاخص شفافیت رتبهٔ اول، چارچوب بوشمن و همکاران (۲۰۰۴) رتبهٔ دوم، کیفیت سود رتبهٔ سوم و معیار S&P رتبهٔ چهارم را کسب کرده است. رتبه‌بندی نهایی نشان می‌دهد گزینه شاخص شفافیت بورس تهران رتبهٔ اول، چارچوب بوشمن و همکاران (۲۰۰۴) رتبهٔ دوم، معیار S&P رتبهٔ سوم و کیفیت سود رتبهٔ چهارم را کسب کرده است. می‌توان بیان کرد این نتیجه، مطابق نتایج لی و لی (۲۰۱۵)، لین و همکاران (۲۰۰۷)، موسوی شیری و همکاران (۱۳۹۴) است. در واقع با توجه نتایج تحقیق می‌توان بیان کرد که از نظر خبرگان بهترین روش برای اندازه‌گیری شفافیت گزارشگری مالی، استفاده از شاخص شفافیت بورس تهران است و روش‌های چارچوب بوشمن و همکاران (۲۰۰۴)، معیار S&P و روش کیفیت سود در رتبه‌های بعدی قرار دارد. یکی از دلایل این امر را می‌توان سادگی و سهولت در دسترس بودن این معیار دانست، چرا که سایر روش‌ها دارای شاخص‌ها و تجزیه و تحلیل‌های بیشتری است.

از محدودیت‌های پژوهش می‌توان به این نکته اشاره کرد که این تحقیق با استفاده از روش پرسشنامه‌ای صورت گرفته است. بنابراین نتایج حاصل در این تحقیق صرفاً بازتاب

www.SID.ir

Archive of SID



نظرات و برداشت افرادی است که در این تحقیق مشارکت داشته‌اند. لذا، نتایج این تحقیق باید با ملاحظهٔ این محدودیت، تفسیر و تعمیم داده شود.

در جهت نتایج تحقیق پیشنهاد می‌شود که سایر روش‌های اندازه‌گیری شفافیت گزارشگری مالی هم مورد بررسی و رتبه‌بندی قرار گیرد. همچنین با توجه به محدود بودن نمونه، پیشنهاد می‌گردد که به منظور رتبه‌بندی از نمونهٔ بزرگتری استفاده گردد تا تعمیم نتایج با قابلیت اتکای بیشتری صورت گیرد.

## یادداشت‌ها

1. Creditor Leverage

۲. کیفیت سود بر مبنای مطالعه بنی‌مهد و همکاران (۱۳۹۵) طبقه‌بندی شده است.

## منابع


ابراهیمی‌نژاد، مهدی؛ عباسی، عباس؛ خلیفه، مجتبی. (۱۳۸۸). بررسی روش‌های افزایش شفافیت اطلاعاتی بازار سرمایهٔ ایران و انتخاب روشی بهینه با استفاده از فرایند تحلیل سلسله‌مراتبی، مورد: بورس اوراق بهادار تهران. *پیشرفت‌های حسابداری*، دورهٔ اول، شمارهٔ اول، پیاپی ۵۷(۳) ، ۲۷-۱.

ایزدی‌نیا، ناصر؛ فدوی، محمدحسن؛ امینی‌نیا، میثم. (۱۳۹۳). بررسی تأثیر پیچیدگی حسابداری و شفافیت گزارشگری مالی شرکت بر تأخیر در ارائهٔ گزارش حسابرس. *دانش حسابرسی*، ۵۴، ۱۱۰-۸۷.

آذر، عادل؛ معماریانی، عزیزالله. (۱۳۷۳،۱۳۷۴). AHP تکنیکی برای تصمیم‌گیری گروهی. *دانش مدیریت*، ۲۷ و ۲۸، ۳۳-۳۲.

آقایی، محمدعلی؛ انواری رستمی، علی‌اصغر؛ احمدیان، وحید؛ منظری توکلی، قاسم. (۱۳۹۲). رتبه‌بندی ویژگی‌های کیفی اطلاعات حسابداری بر اساس دیدگاه تهیه‌کنندگان، حسابرسان و استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی: کاربرد فرایند تحلیل سلسله‌مراتبی (AHP). *مطالعات تجربی حسابداری مالی*، ۱۱(۳۸)، ۲۷-۱.

بنی‌مهد، بهمن؛ پیشگاهی، معصومه. (۱۳۹۵). اثر مالکیت سهامدار عمده بر کیفیت سود. *تحقیقات جدید در علوم انسانی*، ۲(۲)، ۲۰-۱.

بولو، قاسم؛ رحمانی مهر، مسعود. (۱۳۹۲). هزینهٔ حقوق صاحبان سهام و شفافیت سود. *پژوهش‌های تجربی حسابداری*، ۲(۸)، ۸۰-۵۹.


www.SID.ir

Archive of SID



پارسایی، پرگل. (۱۳۹۳). بررسی تأثیر محافظه‌کاری حسابداری بر کاهش ریسک سقوط قیمت سهام با در نظر گرفتن شفافیت گزارشگری مالی. *پایان‌نامهٔ کارشناسی ارشد*، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت.

حسینی خوراسگانی، شیرین؛ دستگیر، محسن. (۱۳۹۵). تجدید ارائهٔ صورت‌های مالی و عوامل نظام راهبری مؤثر بر آن. *دانش حسابداری*، ۷(۲۵)، ۱۲۱-۱۰۱.

خالقی‌مقدم، حمید؛ خالق، علیرضا. (۱۳۸۸). شفافیت شرکتی در ایران و عوامل مؤثر بر آن. *مطالعات حسابداری*، ۶(۲۱)، ۶۰-۳۱.

رستمی استادکلایه، زینب. (۱۳۹۲). تأثیر بهبود نظام راهبری شرکت‌ها بر عملکرد و شفافیت گزارشگری مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. *پایان‌نامهٔ کارشناسی ارشد*، مؤسسهٔ آموزش عالی رجاء.

رشیدی، سعید. (۱۳۹۶). مطالعهٔ تأثیر پیچیدگی حسابداری و شفافیت گزارشگری مالی بر ساختار سرمایه. *پایان‌نامهٔ کارشناسی ارشد*، دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه.

سازمان بورس و اوراق بهادار تهران (۱۳۸۷). اطلاعیه رتبه‌بندی شرکت‌ها از نظر کیفیت افشا و اطلاع رسانی مناسب، تاریخ ۸۷/۱۲/۱۰، پیوست ۶۰/۲۷۶۸۵.

عباس‌زاده، محمدرضا؛ فدایی، مرتضی؛ مفتونیان، محسن؛ بابایی کلاریجانی، مائده. (۱۳۹۵). بررسی ارتباط شفافیت مالی و اجتناب مالیاتی با توجه به مالکیت نهادی شرکت‌ها (مطالعه موردی شرکت‌های بورس اوراق بهادار تهران). *اقتصاد مالی*، ۱۰(۳۵)، ۷۴-۴۵.

عظیمی، مجید؛ گنجی ارجنکی، سمیه. (۱۳۹۴). تأثیر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت بر کیفیت گزارشگری مالی. *مطالعات حسابداری و حسابرسی*، ۵(۱۷)، ۲۲-۱.

قدسی‌پور، سیدحسن. (۱۳۸۱). *مباحثی در تصمیم‌گیری چند معیاره*. انتشارات دانشگاه امیرکبیر، چاپ سوم.

کمیتهٔ تدوین استانداردهای حسابداری. (۱۳۸۶). *مبانی نظری حسابداری و گزارشگری مالی در ایران*. سازمان حسابرسی، تهران، مرکز تحقیقات تخصصی حسابداری و حسابرسی سازمان حسابرسی.

مشیری، اسماعیل. (۱۳۸۰). الگو تعدیل شده AHP برای نظرسنجی و تصمیم‌های گروهی. *دانش مدیریت*، ۱۴(۵۲)، ۹۲-۶۳.

موسوی شیری، محمود؛ سلیمانی، حمید؛ مؤمنی، یوسف؛ سلیمانی، حجت. (۱۳۹۴). رابطهٔ بین کیفیت افشای اطلاعات حسابداری و نوسان پذیری بازدهٔ سهام. *پژوهش‌های تجربی حسابداری*، ۵(۱۸)، ۱۴۴-۱۳۱.

مهرگان، محمدرضا. (۱۳۸۳). *پژوهش عملیاتی پیشرفته*. انتشارات کتاب دانشگاهی، چاپ اول.

www.SID.ir

Archive of SID



یوسفی اصل، فرزانه؛ ملانظری، مهناز؛ سلیمانی امیر، غلامرضا. (۱۳۹۳). تبیین الگو شفافیت گزارشگری مالی. *پژوهش‌های تجربی حسابداری*، ۴(۱۴)، ۳۸-۱.

یوسفی اصل، فرزانه؛ ملانظری، مهناز؛ سلیمانی امیر، غلامرضا. (۱۳۹۵). ارزیابی الگوی شفافیت گزارشگری مالی پیشنهادی بر مبنای نقدشوندگی سهام. *دانش حسابداری*، ۷(۲۴)، ۱۳۶-۱۱۳.

## References

Abbaszade, M., Fadaee, M., Maftonian, M., Babaee Kelarijani, M. (2016). Investigation relationship between financial transparency and tax avoidance according to institutional ownership. *European Coatings Journal*, 10(35), 45-74 [In Persian].

Accounting Standards Committee (2008). *Theoretical basics of accounting and financial reporting in iran.* Audit organization, Tehran, Audit organization's specialized accounting and audit research center [In Persian].

Aghaei, M., Asghar anvari rostami, A., Ahmadian, V., Montazeri, G. (2013). Prioritizing the accounting information qualitative characteristics based on producers, auditors and users of financial reports: application of analytical hierarchy process (AHP). *Journal of Empirical Studies in Financial Accounting Quarterly*, 10(38), 1-27 [In Persian].

Azar, A., Meemariani, A. (1995,1996). AHP technical for group decisions, *Journal of Management Knowledge*, 27-28, 22-32 [In Persian].

Azimi, M., Ganji Arjanki, S. (2015). effective of company social responsibility to financial reporting quality. *Auditing and Accounting Studies Journal*, 5(17), 1-22 [In Persian].

Banimahd, B., Pishgahi, M. (2017). Effect of major shareholder ownership on the quality of profit. *Journal of Human Sciences Research*, 2(2), 1-20 [In Persian].

Barth, E.M., Konchitchki, Y., Landsman, W.R. (2013). Cost of capital and earnings transparency. *Journal of Accounting and Economics*, 55(2-3), 206-224.

Barth, E.M., Landsman, W.R., Lang, M. (2008) International a (ccounting standards and accounting quality. *Journal of Accounting Research*, 46(3), 467-498.

Bolu, Gh., Rahmani mehr, M. (2013). Cost of equity and earnings transparency. *Journal of Empirical Research in Accounting*, 2(8), 59-80 [In Persian].

Botosan, C.A. (1997). Disclosure level and the cost of equity capital. *Accounting Review* 72(3), 323-349.

Brown, S., Hillegeist S.A., Lo, K. (2009). The effect of earnings surprises on information asymmetry. *Journal of Accounting and Economics*, 55, 208-225.

Bushman, R.M., Piotroski, J., Smith, A.J. (2004) What determines corporate transparency. *Journal of Accoun*ting *Research*, 42(2), 1-53.

www.SID.ir

Archive of SID



Bushman, R.M., Smith, A.J. (2003) Transparency, financial accounting information, and corporate governance. *Federal Reserve Bank of New York Economic Policy Review*, 9(1), 65-87.

Center for International Financial Analysis and Research, Inc. (CIFAR). (1995). International accounting and auditing trends, Vol. 1, 4th Edition. *CIFAR Publications*, Inc., Princeton, NJ.

DeBoskey, D.G., Gillett, P.R. (2013). The impact of multi-dimensional corporate transparency on us firms' credit ratings and cost of capital. *Review of Quantitative Finance and Accounting*, 40(1), 101-134.

DiPiazza Jr, S.A., Eccles, R.G. (2002). *Building public trust: The future of corporate reporting*. John Wiley & Sons.

Ebrahiminejad, M., Abbasi, A., Khalife, M. (2009). Investigation increasing information transparency exchange market methods and choice of efficiency method using of AHP. *Journal of Accounting Advances*, 1(1), 57/3 [In Persian].

Fu, H.J. (2006). *Effects of Financial information Transparency on investor behavior in Taiwan Stock Market*. ProQuest.

Fung, B. (2014). The demand and need for transparency and disclosure in corporate governance. *Universal Journal of Management*, 2(2), 72-80.

Ghodsipour, H. (2002). *Discussion of Multi Criteria Decisions*, Amirkabir Publication, Third pub. [In Persian].

Hoseini Khorasgani, S., Dastgir, M. (2016). Restatement of financial reporting and factors affecting corporate governance. *Journal of Accounting Knowledge*, 7(25), 101-121 [In Persian].

Izadinia, N., Fadavi, M., Amininia, M. (2014). Investigating affected complexity of accounting and financial reporting transparency on deferment at audit report. *Journal of Audit Knowledge*, 54, 87-110 [In Persian].

Kenedy. D.T., Joseph Ugras, Y., Leauby, A.B., Tavana, M. (1995). An investigation of the relative importance attached to the qualitative characteristics in the SFAC 2 hierarchy. *Accounting Enquiries*, 4.

Khaleghi Moghadam, H., Khalegh, A. (2009). Corporate transparency in Iran and effective factors on them. *UCT Journal*, 6(21), 31-60 [In Persian].

Lang, M., Lins, K.V., Maffett, M. (2012). Transparency, liquidity, and valuation: International evidence on when transparency matters most. *Journal of Accounting Research*, 50(3), 729-774.

Lee, H.L., Lee, H. (2015). Effect of information disclosure and transparency ranking system on mispricing of accruals of Taiwanese firms. *Review of Quantitative Finance and Accounting*, 44(3), 445-471.

www.SID.ir

Archive of SID



Lin, Y., Huang, S.Y., Chang, Y., Tseng, C. (2007). The relationship between information transparency and the informativeness of accounting earnings. *Journal of Applied Business Research*, 23(3), 23.

Mehregan, M. (2004). *Advanced Operational Research*, University Book publication, first pub [In Persian].

Moosavi shiri, M., Soleymani, H., Momeni, Y., soleymani, H. (2015). The relation between the quality of accounting information disclosure and stock return volatility. *Journal of Empirical Research in Accounting*, 5(2), 131-144 [In Persian].

Moshiri, E. (2001). Adjusted AHP model for group decisions. *Management Knowledge Journal*, 14(52), 63-92 [In Persian].

Parsaei, P. (2011). Investigating the effect of accounting conservatism on reducing the risk of falling Stock prices considering the transparency of financial reporting. *M.A. Thesis*, Islamic Azad university, Marvdasht branch. [In Persian].

Rashidi, S. (2017). Study of affecting complexity of financial reporting on capital strcture, *M.A. Thesis*, Islamic Azad University, Kermanshah branch, [In Persian].

Rostami ostad kelaye, Z. (2013), Effect of corporate governance on performance and corporate transparency, *M.A. Thesis*, Raja University [In Persian].

Salewski, M., Zulch, H. (2012). The impact of corporate social responsibility (CSR) on financial reporting quality-Evidence from European blue chips. *Working Paper*, HHL–Leipzig Graduate School of Management, Saxony.

Standard and Poor's. (2002). *Transparency and Disclosure: overview of methodology and study results-united states*.

Tehran Stock Exchange (2008). *Notification of ranking companies from quality disclosure and proper notice*, 60/27685 [In Persian].

Vishwanath, T., Kaufmann, D. (2001). Toward transparency: New approaches and their application to financial markets. *The World Bank Research Observer*, 16(1), 41-57.

Young, B. (2003). Corporate governance and firm performance: Is there a relationship? *Ivy Business Journal Online*, Sep/Oct 1, 1-4

Yousefiasl, F., Molanazari, M., Soleimany amiri, Gh. (2014). Explaining financial reporting transparency model. *Journal of Empirical Research in Accounting*, 4(14), 1-38 [In Persian].

Yousefiasl, F., Molanazari, M., Soleimany amiri, Gh. (2016). Evaluating proposed financial transparency model based on liquidity risk of stock. *Journal of Accounting Knowledge*, 7(24), 113-136 [In Persian].

www.SID.ir